

УДК 811.161.1'373.211(476)

Неафіцыйныя найменні ўнутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі: структурны і семантычны аспекты

Семянькова Г.К.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Маішэрава”, Віцебск

У пераважнай большасці праца па ўрбананіміцы апісваюцца афіцыйныя найменні ўнутрыгарадскіх аб'ектаў. Неафіцыйныя ж назвы застаюцца пакуль што па-за межамі навуковых даследаванняў, аднак такія адзінкі з'яўляюцца не менш цікавымі ў лінгвістычным, сацыяльным і культурным аспектах: у іх адбіваецца менталітэт, асаблівасці светапогляду, духоўныя і матэрыяльныя каштоўнасці народа.

Мэта прапанаванага артыкула – выяўленне асаблівасцяў структуры і семантыкі неафіцыйных найменняў унутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі.

Матэрыял і метады. Асноўным матэрыялам паслужылі неафіцыйныя найменні аб'ектаў Віцебска, Мінска і Магілёва, сабраныя на працягу 2014-2017 гг. шляхам апытання жыхароў названых гарадоў. Фактычны матэрыял складае каля 300 адзінак. Выкарыстоўваючы розныя метады аналізу матэрыялу (апісальны, параўнальна-супастаўляльны, элементы статыстычнага), аўтар выяўляе спецыфічныя рысы неафіцыйных найменняў унутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі.

Вынікі і іх абмеркаванне. У артыкуле ўпершыню даследуюцца неафіцыйныя найменні ўнутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі ў структурным і семантычным плане: вызначаецца іх кампанентны склад, найбольш прадуктыўныя тыпы, матывацыя, асаблівасці функцыянавання ў розных гарадах.

Паводле структуры ўсе неафіцыйныя ўрбананімы дзеляцца на простыя, складаныя і састаўныя. Самую вялікую па колькасці адзінак групу ўтвараюць простыя назвы – найменні, якія складаюцца з аднаго аднакаранёвага слова. Сярод простых адзінак самым прадуктыўным спосабам утварэння з'яўляецца суфіксацыя. Найбольш частыя суфіксы пры ўтварэнні неафіцыйных ўрбананімаў наступныя: -к-, -ух-/ -юх-, -оўк-, -ок-/ -ёк-, -ачк-, -ык-/ -ік-, -анк-.

Складаныя назвы маюць у сваёй структуры дзве і больш каранёвыя марфемы. Такія найменні ўтвараюцца рознымі відамі складання: шляхам змешанай, складовай, гукавой абрэвіяцыі, словаскладаннем, асноваскладаннем.

Састаўныя назвы складаюцца з некалькіх слоў. Састаўныя найменні з'яўляюцца, як правіла, двухкампанентнымі, радзей – трохкампанентнымі і надзвычай рэдка – чатырохкампанентнымі.

Двухкампанентныя ўрбананімы ўтвораны па наступных сямі мадэлях: “прыметнік” + “назоўнік”; “назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у родным склоне”; “назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у давальным склоне”; “парадкавы лічэбнік” + “назоўнік у адзіночным ліку”; “парадкавы лічэбнік” + “субстантываваны прыметнік”; “колькасны лічэбнік” + “назоўнік у форме множнага ліку”; “прыназоўнік” + “назоўнік”.

Паводле семантыкі ўсе неафіцыйныя ўрбананімы належаць да наступных груп: адантрапанімныя; найменні, дадзеныя па колеры, форме аб'ектаў, падабенстве да шырокавядомых збудаванняў, месцы знаходжання, асаблівасцях функцыянавання, рэльефу, ландшафту; заснаваныя на метаніміі; у аснове якіх ляжыць гістарычная матывацыя.

Заклучэнне. Складаныя і састаўныя неафіцыйныя найменні вылучаюцца разнастайнасцю спосабаў і мадэляў утварэння, сярод якіх самымі прадуктыўнымі з'яўляюцца розныя віды абрэвіяцыі (для складаных найменняў), а таксама “якасны прыметнік” + “назоўнік”, “назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у родным склоне” (для састаўных назваў).

Перавага аднаслоўных урбананімаў над складанымі і састаўнымі тлумачыцца найперш адной з галоўных прычын узнікнення неафіцыйных найменняў гарадскіх аб'ектаў – спрашчэнне і скарачэнне афіцыйных назваў пры размове для зручнасці і хуткасці зносін, падчас якіх у камунікатыўным акце выкарыстоўваюцца сціслыя, лаканічныя моўныя сродкі.

Неафіцыйныя ўрбананімы беларускіх гарадоў характарызуюцца разнастайнасцю семантычных прыкмет, пакладзеных у аснову іх называння. Усе чатыры прынцыпы намінацыі афіцыйнай урбананіміі Беларусі, выдзеленыя Г.М. Мезенка, могуць быць прыменены і да неафіцыйнай урбананіміі: 1) назва аб'екта па сувязі з чалавекам (праяўляецца ў найбольшай колькасці неафіцыйных адантрапанімных прыкладаў), 2) намінацыя аб'екта па адносінах да іншых значных аб'ектаў (праяўляецца ў нешматлікіх адзінках), 3) назва аб'екта па ўласцівых яму асаблівасцях і якасцях (прынцып з'яўляецца дамінуючым у асобных семантычных групах неафіцыйных урбананімаў), 4) намінацыя па сувязі аб'екта з абстрактным паняццем (вяяўляецца ў асобных групах).

Супаданчы па асноўнай функцыі – лакалізацыі геаграфічнага аб'екта ў межах горада, неафіцыйныя ўрбананімы часам адрозніваюцца ад афіцыйных прычынамі ўзнікнення і прызначэннем. У адных выпадках неафіцыйныя найменні ствараюцца для ўключэння канкрэтнага аб'екта ў сферу інтарэсаў пэўнай групы асоб (часцей моладзі), у іншых – з мэтай слоўнай гульні (Безнадзёжная – станцыя метро “Маладзёжная” ў Мінску) або для выражэння адносінаў да аб'екта (Нудзілаўка – студэнцкая сталожка). Адрозненне неафіцыйнай урбананіміі ад афіцыйнай заключаецца і ў тым, што калі афіцыйныя ўрбананімы – гэта ўжо другасныя найменні (напрыклад, Замкавая вуліца ў Віцебску атрымала такую назву таму, што размешчана на тэрыторыі былога Ніжняга замка), то неафіцыйныя

назвы другасныя ўдвая: яны нярэдка ўзнікаюць у выніку пераўтварэння афіцыйных (Рыа Дэ Шабанейра – мікрараён Шабаны ў Мінску).

Ключавыя словы: урбанонім, неафіцыйная ўрбананіміка, семантычная класіфікацыя, структурная класіфікацыя, гарадскі аб'ект, матывацыя, прыцыпы намінацыі, дэрывацыя, суфікс.

(Ученые записки. – 2018. – Том 25. – С. 182–189)

The Informal Names of the Intracity Objects of Belarus: Structural and Semantic Terms

Semiankova H.K.

Educational Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

Within the vast majority of urban studies the official names of intracity objects are mainly described. Therefore, unofficial names remain for the time being beyond scientific research, however such units are no less interesting for linguists in social and cultural aspects: they reflect the mentality, the features of the picture of the world, spiritual and material values of the people.

The objective of the article is to reveal the features of the structure and semantics of unofficial names of intracity objects in Belarus.

Material and methods. *The basic material is the informal names of the objects of Vitebsk, Minsk and Mogilev that were collected by interviewing residents of these cities in 2014-2017. The actual material is about 300 units. Using the various methods of material analysis such as descriptive, comparative, comparative, statistical elements ones, the author reveals specific features of unofficial names of intracity objects in Belarus.*

Findings and their discussion. *The informal names of the intracity objects of Belarus have been studied for the first time in structural and semantic term, their component composition, the most productive types, motivation, features of functioning in different cities have been determined.*

All the informal urbanonyms are divided into simple, complex and composite according to their structure. The group with the largest number of units is formed by simple names including names that consist of one single root. Within simple units, the most productive way of education is suffixation. The most frequent suffixes in the formation of unofficial urbanonyms are the following: -k-, -yx- / -yx-, -owk-, ok - / - ek-, -chak-, -yk - / - ic-, -ank-.

Complex names have two or more root morphemes in their structure. Such names are formed by various kinds of addition: by means of mixed, syllabic, sonic abbreviations, word-laying, interconditional imposition.

Compound names consist of several words. As a rule, composite names are two-component, more rarely - three-component and extremely rare - four-component words

Two-component urbanonyms are formed according to the following seven models: “adjective” + “noun”; “noun in the nominative case” + “noun in the genitive case” “noun in the nominative case” + “noun in the dative case” “ordinal numeral” + “noun in the singular”, “ordinal numeral” + “substantivized adjective”, “quantitative numeral” + “noun in plural form “;” preposition “+” noun “.

According to the semantics, all informal urbanonyms belong to the following groups: otanthononyms, names, data on color, form of objects, similarity to well-known structures, location, features of functioning, terrain, landscape based on metonymy, based on historical motivation.

Conclusion. *Complex and compound informal names are distinguished by a variety of ways and models of education, the most productive of them are various types of abbreviations (for complex names), and also “qualitative adjective” + “noun”, “noun in nominative” + “noun in genitive case” (for compound names). The advantage of single-word urbanisms over complex and compound is primarily due to one of the main reasons for the emergence of unofficial names of urban objects - the simplification and reduction of official names in conversation for convenience and speed of communication, during which the communicative act uses concise, laconic linguistic means.*

Informal urbanonyms of Belarusian cities are characterized by a variety of semantic features, which are the basis for their naming. All four principles of the nomination of official urbanonymy of Belarus, singled out by prof. AM. Mezenko, can be applied to unofficial urbanism: 1) the name of the object of communication with a person (manifested in the largest number of unofficial otantrononyms examples), 2) the nomination of the object in relation to other significant objects (manifested in a few examples), 3) the name of the object according to its inherent characteristics and qualities (the principle is dominant in individual semantic groups of informal urbanonyms), 4) nomination for communication volume the one with the abstract concept (shown in separate groups).

Coinciding with the main function - the localization of a geographical object within the city, informal urbanonyms sometimes differ from the official reasons for their occurrence and purpose. In some cases, informal names are created to include a particular object in the sphere of interests of a certain group of people (more often young people), in others - for the purpose of verbal play (Hopeless - Molodezhnaya metro station in Minsk) or to express an attitude towards the object

(*Nudilovka - student canteen*). The difference between informal urbanonymity and official lies in the fact that if official urbanonyms are already secondary names (for example, *Zamkovaya street* in Vitebsk was given such a name because it is located on the territory of the former Lower Castle), then the unofficial names are of secondary nomination: they often arise in the result of the transformation of official names (*Rio De Chabaneira - Shabana* – residential area in Minsk).

Key words: *urbanonym, informal urbanonymy, semantic classification, structural classification, urban object, motivation, principles of nomination, derivation, suffix.*

(*Scientific notes. – 2018. – Vol. 25. – P. 182–189*)

Пачатак спецыяльнага даследавання беларускай урбананіміі звязаны з іменем З.Ф.Краўчанкі і артыкулам аўтара, прысвечаным выяўленню крыніц, структурных і семантычных тыпаў назваў вуліц Мінска [4]. Да гэтага былі выдадзены кнігі М.Агеева, М.Зелянкова “Іх імёнамі названы вуліцы Гомеля” [1] і В.А. Жучкевіча “Вуліцы помняць: Гісторыя, падзеі, людзі ў назвах вуліц і плошчаў горада-героя Мінска” [3] – своеасаблівыя даведнікі па найменнях вуліц Гомеля і Мінска.

Аналізу назваў унутрыгарадскіх аб'ектаў Барысава, Віцебска, Гомеля, Гродна, Нясвіжа, Шклова прысвечаны шэраг артыкулаў Г.М. Мезенка [5; 7-14; 16]. Абагульненнем жа даследаванняў па беларускай урбананіміі сталі манаграфіі Г.М.Мезенка “Урбананімія Беларусі” [15] і “Віцебшчына ў назвах вуліц” [6].

Вызначальна, што ў пераважнай большасці прац па ўрбананіміцы апісваюцца афіцыйныя найменні ўнутрыгарадскіх аб'ектаў – найменні, якія маюць пісьмовую фіксацыю: запісваюцца на паштоўках, лістах, тэлеграмах, такія назвы сустракаюцца на шыльдах дамоў, на планах і схемах гарадоў. Неафіцыйныя ж назвы, што ўзнікаюць у вузкіх колах насельніцтва для абазначэння асобных унутрыгарадскіх аб'ектаў, застаюцца пакуль што па-за межамі навуковых даследаванняў, аднак такія адзінкі з'яўляюцца не менш цікавымі ў лінгвістычным, сацыяльным і культурным аспектах: у іх адбіваецца менталітэт, асаблівасці светапогляду, духоўныя і матэрыяльныя каштоўнасці народа.

Мэта прапанаванага артыкула – выяўленне асаблівасцяў структуры і семантыкі неафіцыйных найменняў унутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі.

Матэрыял і метады. Асноўным матэрыялам паслужылі неафіцыйныя найменні аб'ектаў Віцебска, Мінска і Магілёва, сабраныя на працягу 2014–2017 гг. шляхам апытання жыхароў названых гарадоў. Фактычны матэрыял складае каля 300 адзінак. Выкарыстоўваючы розныя метады аналізу матэрыялу (апісальны, параўнальна-супастаўляльны, элементы статыстычнага), аўтар выяўляе спецыфічныя рысы неафіцыйных найменняў унутрыгарадскіх аб'ектаў Беларусі.

Вынікі і іх абмеркаванне. Паводле структуры ўсе неафіцыйныя ўрбананімы дзеляцца на простыя, складаныя і састаўныя. Самую вялікую

па колькасці адзінак групу ўтвараюць простыя назвы – найменні, якія складаюцца з аднаго аднакаранёвага слова.

Сярод простых па структуры неафіцыйных найменняў гарадскіх аб'ектаў самым прадуктыўным спосабам утварэння з'яўляецца суфіксацыя. Пералічым найбольш частыя суфіксы пры ўтварэнні такіх урбананімаў:

-к-: *Валадарка* – астрог па вуліцы Валадарскай, *Юбілейка* – гасцініца “Юбілейная” і інш.;

-ух-/-юх-: *Герцуха* – вуліца Герцена, *Лысуха* – вялікі пагорак у Курасаўшчыне, да яго добраўпарадкавання там нічога не расло;

-ок-/-ёк-: *Лужок* – мікрараён Зялёны луг, *Кулёк* – установа адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры”;

-оўк-: *Чарняхоўка* – раён праспекта Чарняхоўскага, *Старажоўка* – раён гасцініцы “Беларусь”, царквы Марыі Магдаліны і Старажоўскай вуліцы;

-ачк-: *Карлачка* – вуліца Карла Лібкнехта;

-ык-/-ік-: *Амфік* – амфітэатр, *Еўрык* – любая крама гандлёвай сеткі “Еўраопт”, *Лядовік* – лядовы палац спорту;

-анк-: *Благавешчанка* – Дабравешчанская царква.

Як відаць з прыкладаў, асноўная большасць такіх адзінак – назоўнікі жаночага роду, якія паходзяць ад афіцыйных назваў вуліц, устаноў, арганізацый.

Частка простых па структуры найменняў – вынік працэсу ўнівербацыі: *Нацыяналка* – Нацыянальная бібліятэка Беларусі, *Тройка* – Траецкае прадмесце, *Акадэмка* – назва, якая аб'ядноўвае адразу тры аб'екты: станцыю метро “Акадэмія навук”, Акадэмічную бібліятэку і краму “Акадэмнага”, *Чарвенка* – Чэрвенскі рынак, *Тэхналожка* – установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт”.

Вылучаецца нязначная па колькасці група найменняў, што ўяўляюць сабой прыметнікі: *Сцякляны* – назва крамы, у якой раней была доўгая шкляная вітрына, *Сахаты*, *Ласіны* – крама ў доме № 81 па вуліцы Каліноўскага. Гісторыя ўзнікнення наймення наступная: у маі 1975 года на вуліцу Каліноўскага з суседняга лесу прыйшоў лось. Ubачыўшы свой адбітак у вітрыне, лось прыняў яго за суперніка і кінуўся на яго. Разбіўшы шкло, лось апынуўся ў краме, дзе яго злавлілі і потым

адпусцілі на волю. З таго дня гастраном сталі называць абодвума найменнямі – *Сахаты* і *Ласіны*.

Частка неафіцыйных найменняў – назоўнікі ў форме множнага ліку: *Сухары* – мікрараён Сухарава, *Церахі* – раён вуліцы Церашкавай, *Чарняхі* – раён праспекта Чарняхоўскага, *Югі* – мікрараёны Поўдзень-5, Поўдзень-6, Поўдзень-7, Поўдзень 7а, *Стражкі* – праспект Будаўнікоў, *Спічкі* – два жылыя дамы на скрыжаванні вуліц Багдановіча і Машэрава, названы так з-за сваёй формы, *Розачкі* – месца каля помніка загінуўшым падчас цісканіны 30 мая 1999 года каля ўвахода на станцыю метро “Няміга”, помнік уяўляе сабой бронзавыя ружы, *Ракасы* – праспект Ракасоўскага, *Квадраты* – лаўкі злева ад Палаца Рэспублікі, якія стаяць квадратамі.

Як відаць з прыкладаў, асноўная большасць такіх адзінак паходзіць ад афіцыйных назваў вуліц і мікрараёнаў.

Складаныя назвы маюць у сваёй структуры дзве і больш каранёвыя марфемы, аб’яднаныя ў адно слова. Такія найменні могуць утварацца рознымі відамі складання:

шляхам змешанай абрэвіяцыі, калі ў словаўтваральную базу ўваходзіць частка першага ўтваральнага слова і цэлае другое ўтваральнае слова (без удзелу інтэрфікса): *Драмтэатр* – ад *драматычны тэатр*, *Спорттавары* – ад *спартыўныя тавары*, *Тэлевышка* – ад *тэлевізійная вышка*);

шляхам складовай абрэвіяцыі, пры якой у словаўтваральную базу ўваходзяць склады першага і другога ўтваральнага слоў (без удзелу інтэрфікса): *Гаршок* – ад *гарачы шакалад*;

шляхам гукавой абрэвіяцыі: *Ад* (чытаецца “ад”) – гукавая абрэвіатура, пры ўтварэнні якой у якасці словаўтваральнай базы выступае першая літара першага слова і апошняя літара апошняга слова (*аўтамабільны завод*), *Як* (чытаецца “як”) – плошча *Якуба Коласа*;

шляхам словаскладання, калі ў словаўтваральную базу ўваходзяць абодва ўтваральныя словы цалкам: *Курлы-Мурлы* – ад *Курлы*, *Мурлы*;

шляхам міжслоўнага накладання, пры якім у словаўтваральную базу ўваходзяць частка першага ўтваральнага слова і частка другога ўтваральнага слова, звязаныя пры дапамозе інтэрфікса: *Казлабродская* – ад *Казлова*, *Далгабародская*.

Састаўныя назвы складаюцца з некалькіх слоў. Такія найменні з’яўляюцца, як правіла, двухкампанентнымі, радзей – трохкампанентнымі і надзвычай рэдка – чатырохкампанентнымі.

Двухкампанентныя ўрбанонімы ўтвораны па наступных сямі мадэлях:

“прыметнік” + “назоўнік”: *Асліныя Вушы*, *Салдацкае Возера*, *Пацёмкінская Лесвіца*, *Нямецкі Цэнтр*, *Абручальнае Кальцо* – трамвайнае кола на плошчы Бядулі. Адзначаная мадэль самая прадуктыўная сярод двухкампанентных найменняў, і гэта

заканамерна, бо ў такіх прыкладах да намінацыі самога прадмета дадаецца яго характарыстыка (найчасцей якасная): *Сіні Дом*, *Лысая Гара*, *Круглая Плошча*, *Белыя Дамы*, *Гарбаты Мост*;

“назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у родным склоне”: *Башня Цанавы*, *Востраў Слёз*, *Пуп Зямлі*. У значнай частцы прыкладаў, аднесеных намі да гэтай групы, назоўнік спалучаецца з антрапонімам (прозвішчам): *Гімназія Пушкіна*, *Дом Мусінскага*, *Кепка Лужкова*;

“назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у давальным склоне”: *Помнік Шапаголікам*;

“парадкавы лічэбнік” + “назоўнік у адзіночным ліку”: *Дзевяты Кіламетр*, *Пяты Полк*;

“парадкавы лічэбнік” + “субстантываваны прыметнік”: *Пяты Камунальны*;

“колькасны лічэбнік” + “назоўнік у форме множнага ліку”: *Тры Штыкі*;

“прыназоўнік” + “назоўнік”: *Пад Часамі*, *На Шчорса*.

Трохкампанентных найменняў налічваецца небагата. Сярод іх сустракаюцца адзінкі, пабудаваныя па мадэлі “назоўнік у форме адзіночнага ці множнага ліку” + “прыназоўнік” + “назоўнік у форме адзіночнага ці множнага ліку” (*Дамы 3 Малюнкамі*, *Дом Пад Шпілем*, *Шарык Для Гольфа*, *Царква Каля Загса*), адзін прыклад (*Башня Святога Лаўрэнція*) – па мадэлі “назоўнік” + “прыметнік” + “назоўнік”, адзін прыклад (*Феміда і Спонсары*) – па мадэлі “назоўнік” + “злучнік” + “назоўнік”.

Выяўлены два прыклады, якія маюць у сваім складзе чатыры кампаненты: *Мужык 3 Пультам д/у*, *Мужык 3 Сотавым Тэлефонам*. Абудва найменні служаць для намінацыі аднаго аб’екта – скульптуры на фасадзе Нацыянальнага мастацкага музея, прычым першы з прыведзеных урбанонімаў выкарыстоўваўся ў канцы 1980-х гадоў, другі ўжываецца сёння.

Паводле семантыкі ўсе неафіцыйныя ўрбанонімы могуць быць аднесены да наступных груп: адантрапанімныя, найменні, дадзеныя па колеры, форме аб’ектаў, падабенстве да шырокавядомых збудаванняў, месцы знаходжання, асаблівасцях функцыянавання, рэльефу, ландшафту, заснаваныя на з’яве метаніміі, у аснове якіх ляжыць гістарычная матывацыя.

Разгледзім самую вялікую па колькасці ўключаных у яе адзінак групу – адантрапанімныя ўрбанонімы. Названая група з’яўляецца не толькі адной з самых вялікіх па колькасці прадстаўленых у ёй адзінак, але і самай багатай па колькасці прадстаўленых у ёй падгруп (3), сярод якіх вылучаны наступныя:

найменні, утвораныя ад імёнаў або прозвішчаў вядомых людзей.

У падгрупе выдзяляюцца адзінкі, утвораныя шляхам скарачэння афіцыйных урбанонімаў

(*Каржы* – раён вуліцы Каржанеўскага (Мінск), *Церахі, Цераха* – раён вуліцы Церашкавай (Віцебск), *Чарняхоўка, Чарняхі* – раён праспекта Чарняхоўскага (Віцебск), *Ракасы* – праспект Ракасоўскага (Мінск), *Маяк* – сквер Маякоўскага (Віцебск), *Пушка* – раён станцыі метро Пушкінская (Мінск)). Як відаць з прыкладаў, пераважная большасць такіх неафіцыйных найменняў ужываецца ў форме множнага ліку.

Асобныя найменні ўтвораны шляхам скарачэння афіцыйных урбанонімаў і далучэння суфіксаў *-ух-, -ачк-, -оўк-, -к-* (*Герцуха* – вуліца Герцена (Віцебск), *Карлуха* – раён вуліцы Карла Маркса (Віцебск), *Карлачка* – вуліца Карла Лібкнехта (Мінск), *Розачка* – вуліца Розы Люксембург (Мінск), *Маякоўка* – вуліца Маякоўскага (Мінск), *Юрка, Юр'еўка* – лесопарк Юр'ева горка (Віцебск). Матэрыял паказвае, што значная колькасць такіх неафіцыйных найменняў супадае з формамі ўласных асабовых імён, пакладзеных у аснову афіцыйнага ўрбаноніма.

Адзінкавыя назвы ўяўляюць сабой вынік гульні слоў (*Курлы-Мурлы* – вуліца Карла Маркса ў Мінску), пераасэнсавання афіцыйнага ўрбаноніма, суаднясення яго з агульнавядомымі афіцыйнымі найменнямі (*Гагры* – раён вуліцы Гагарына ў Віцебску, *Кароста* – вуліца Карастаянавай у Мінску), зліцця ў адну назваў дзвюх афіцыйных адзінак (*Казлабродская* – назва вуліцы *Казлова* і *Далгабародскай*, адна вуліца з'яўляецца працягам другой (Мінск).

Як відаць з прыкладаў, асноўная большасць неафіцыйных найменняў, утвораных ад імёнаў або прозвішчаў вядомых людзей, з'яўляецца вынікам скарачэння *афіцыйных* адтапанімых назваў гарадскіх лінейных аб'ектаў. Падгрупа складаецца ў асноўным з назоўнікаў. Характэрна, што назоўнікі ў форме множнага і адзіночнага ліку прыкладна супадаюць па колькасці;

найменні, утвораныя ад імёнаў, прозвішчаў, мянушак рэальных людзей і герояў літаратурных твораў. Разгледзім найбольш цікавыя, на наш погляд, назвы:

Маргуша – былая невялікая харчовая крама побач з інтэрнатамі Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі, у 80-х гг. XX ст. тут працавала жанчына, якая міжвольна міргала вачамі, што і стала прычынай для ўзнікнення назвы аб'екта (Мінск);

Аляксандарплац – плошча Перамогі, якая была рэканструявана ў 2009-2010 гг.; прыведзеная неафіцыйная назва звязана з іменем ініцыятара яе рэканструкцыі – на той час губернатара Віцебскай вобласці Аляксандра Мікалаевіча Косінца (Віцебск);

Паніка, Панікоўка – сквер побач з тэатрам імя Янкі Купалы, назва звязана са скульптурнай кампазіцыяй фантана (хлопчык з лебедзем); жыхары

Мінска параўноўваюць хлопчыка з Панікоўскім, а лебедзя – з гуссю (“Залатое цяля” І.Ільфа і Я.Пятрова); неафіцыйнае найменне ўзнікла на аснове асацыяцыі з вядомым творам і яго героямі (Мінск).

найменні забудовы, дадзеныя па прозвішчы яе архітэктара. Гэта самая нешматлікая падгрупа, якая налічвае 2 прыклады:

Асмалоўка – раён вуліцы Кісялёва і Камуністычнай названы так па імені архітэктара забудовы – М.С.Асмалоўскага (Мінск),

Дом Мусінскага – дом “На Нямізе”, архітэктарам якога з'яўляецца С.С.Мусінскі (Мінск);

Такім чынам, група адантрапанімых найменняў з'яўляецца самай прадуктыўнай сярод семантычных груп неафіцыйных урбанонімаў Беларусі. У аснову такіх назваў пакладзена, як правіла, відазмененае (утворанае шляхам скарачэння, скарачэння і далучэння фарманта і інш.) афіцыйнае найменне. Адантрапанімыя адзінкі амаль пазбаўлены эмацыйнасці, метафарычнасці.

Група найменняў, дадзеных па колеры аб'екта, прадстаўлена дзвюма падгрупамі: першую складаюць неафіцыйныя ўрбанонімы, заснаваныя на асацыяцыях, што ўзнікаюць на аснове колеру, другую – найменні, якія называюць колер сцен будынкаў.

У першую падгрупу ўключаны назвы *Чарнільніца* – дом №28 па вуліцы Леніна (Віцебск), названы так з-за сіняга колеру, у які доўгі час быў пафарбаваны яго фасад; *Зялёнка* – Палац творчасці дзяцей і моладзі па вуліцы Касманаўтаў, дом 2 (Віцебск) з зялёнымі сценамі; *Жалткі* – дом №40 па вуліцы Шырокай і суседнія з ім дамы, сцены якіх пафарбаваны ў жоўты колер (Віцебск).

Да другой падгрупы аднесены найменні *Красны Касцёл* – касцёл Святых Сімяона і Алены, названы так з-за колеру цэглы (Мінск); *Белыя Дамы* – дамы ў раёне вуліцы Камуністычнай і Гараўца атрымалі сваю назву з-за светлага колеру сцен (Віцебск); *Сіні Дом* – дом №28 па вуліцы Леніна, які доўгі час быў сіняга колеру; цікава, што зараз сцены дома белыя, аднак гараджане па-ранейшаму называюць яго Сінім Домам (Віцебск).

Такім чынам, неафіцыйныя назвы, дадзеныя па колеры аб'екта, нярэдка з'яўляюцца вынікам пэўных асацыяцыяў: сіні – чарніла – *Чарнільніца*, жоўты – жаўток – *Жалткі*. Асобныя найменні проста называюць былы (*Сіні Дом*) або цяперашні (*Белыя Дамы*) колер сцен будынкаў і пазбаўлены якіх-небудзь пераносных значэнняў. Ва ўсіх прыкладах у аснову назвы пакладзены колер менавіта сцен (а не даху, дзвярэй і інш.) аб'ектаў намінацыі.

Як відаць з прыведзенага матэрыялу, адзінкавыя прыклады з'яўляюцца найменнямі ў форме множнага ліку. Усе назвы другой падгрупы – гэта спалучэнні “*якасны прыметнік*” + “*назоўнік*”.

У групе ўрбанонімаў, дадзеных па форме аб'ектаў, выдзелена дзве падгрупы: 1) назвы, заснаваныя на метафарызацыі; 2) назвы, што характарызуюць форму аб'ектаў і пазбаўлены метафарызацыі.

Да першай падгрупы адносяцца наступныя найменні:

Абручальнае Кальцо – трамвайнае кола на плошчы Бядулі (Мінск);

Адуванчыкі – круглыя парныя фантаны на Плошчы Перамогі ў Віцебску; назву атрымалі з-за сваёй формы;

Асліныя Вушы – два высокія аднолькавыя дамы на скрыжаванні вуліц Сурганава і Акадэмічнай, іх вышыня, форма і размяшчэнне сталі прычынай для наймення (Мінск);

Баян – дом на плошчы Перамогі названы так з-за “вушак” па баках будынка, што разам з самім домам нагадваюць баян (Віцебск);

Бігудзі – недабудаваная пабудова па вуліцы Ляшчынскага, якая па форме нагадвае склееныя разам бігудзі; на панарамным фотаздымку бачна, што па задуме архітэктара гэта павінны быць тры аднолькавыя дамы-цыліндры вакол чацвёртага (Мінск);

Днепрагэс – будынак праектна-канструктарскага бюро аўтаматызаваных сістэм кіравання па вуліцы Замкавай, які сваёй формай нагадвае гідраэлектрастанцыю (Віцебск);

Караблік – адзін з самых высокіх будынкаў у Мінску, размешчаны на Юбілейнай плошчы, падобны на дзіцячы папяровы караблік;

Карабль, Рыба – 15-ы корпус БНТУ (праспект Незалежнасці, 150), канструкцыя якога падобная на гіганцкі лайнер або на рыбіну вялізнага памёру (Мінск);

Кепка Лужкова – летні амфітэатр у Віцебску, назва з'явілася пасля 2007-га года, калі ў працэсе рэканструкцыі канцэртнай пляцоўкі па праекце А.Зафатаева над месцамі для глядачоў з'явіўся дах, які па форме сапраўды нагадвае кепку;

Падкова – гастронам па вуліцы Кірава 6/22, які знаходзіцца на першым паверсе дома, пабудаванага паўколам (Мінск);

Піраміда – гандлёва-забаўляльны цэнтр “Марка-сіці”, які ўяўляе сабой велізарную шклянную піраміду (Віцебск);

Пятак – месца на скрыжаванні Маскоўскага праспекта і праспекта Перамогі, такую назву атрымала з-за формы астраўка бяспекі пасярод перакрывавання дарог (Віцебск);

Спічкі – два жылыя дамы на скрыжаванні вуліц Багдановіча і Машэрава, названы так з-за формы (Мінск);

Стакан – 16-павярховы будынак інтэрната на праспекце генерала Люднікава, 11, высокі круглы дом з вялікімі вокнамі сваёй формай падобны на шклянку (Віцебск);

Тры Штыкі – тры высокія абеліскі на плошчы Перамогі, з'яднання ў адзін мемарыяльны комплекс (Віцебск);

Алмаз, Крыстал, Шарык Для Гольфа (усе тры адзінкі называюць Нацыянальную бібліятэку Беларусі (Мінск), шклянны будынак якой сваёй формай і люстранымі гранямі дае падставы для ўзнікнення прыведзеных найменняў);

Шайба – частка будынка па вуліцы Леніна, дом 53 (Віцебск), круглы балкон якога ў свядомасці жыхароў горада ўстойліва асацыюецца з шайбай;

Шайба – будынак “WestWorldClub”, які сваёй формай нагадвае хакейную шайбу (Мінск).

У падгрупу назваў, што характарызуюць форму аб'ектаў і пазбаўлены метафарызацыі, уключаны найменні *Гарбаты Мост* – мост у форме дугі паміж Траецкім прадмесцем і “Востравам слёз” (Мінск) і *Круглая Плошча* – плошча Перамогі (Мінск).

У групе найменняў, дадзеных па месцы знаходжання аб'ектаў, большасць складаюць адзінкі, у аснову якіх пакладзена скарачэная або іншым чынам змененая назва вуліцы або раёна, дзе размешчаны аб'ект: *Пушка* – раён станцыі метро Пушкінская (Мінск); *Валадарка* – астрог па вуліцы Валадарскай (Мінск); *Варварка* – будынак інтэрната Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта па вуліцы Варвашэні (зараз праспект Машэрава); *Любуж* – абласная псіхіятрычная бальніца, размешчаная ў аднайменным раёне (Магілёў); *Слясарка* – інтэрнат Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта па вуліцы Слясарнай; *Старажоўка* – мясцовасць у раёне гасцініцы “Беларусь”, царквы Марыі Магдаліны і Старажоўскай вуліцы (Мінск); *Царква Каля Загса* – Пакроўскі сабор па вуліцы Шубіна ў Віцебску; *Дзвяты Кіламетр, Дзвятка* – псіхіятрычная бальніца ў пасёлку Віцьба, бальніца размешчана за 9 кіламетраў ад Віцебска; *Каля Левага Бацінка* – месца сустрэчы каля помніка Янку Купалу ў аднайменным скверы насупраць цырка (Мінск); *Камчатка* – раён у канцы вуліцы Максіма Горкага, ад трамвайнага кола да рачнога порта, знаходзіцца на ўскрайку горада (Віцебск), найменне супадае з шырока ўжывальнай назвай аддаленых аб'ектаў, што ўзнікла на аснове метафарычнага пераносу.

Як бачна з прыкладаў, урбанонімы прыведзенай вышэй групы з'яўляюцца вынікам скарачэння *афіцыйных* адтапанімых назваў гарадскіх лінейных аб'ектаў. Група складаецца ў асноўным з назоўнікаў, прычым назоўнікі ў форме множнага ліку і назоўнікі ў форме адзіночнага ліку прыкладна супадаюць па колькасці.

Адметную групу складаюць найменні, у аснове якіх – асаблівасці функцыянавання аб'ектаў. У групе ўмоўна можна выдзеліць дзве падгрупы:

1) найменні прамысловых аб'ектаў, дадзеныя па характары іх вырабаў, 2) найменні гандлёвых аб'ектаў, дадзеныя па асаблівасцях рэалізуемых тавараў.

У першую падгрупу ўваходзяць назвы *Тэлік* – тэлезавод “Віцязь” (Віцебск); *Каўроўка* – назва фабрыкі “Віцебскія дываны”; *Часікі* – гадзіннікавы завод (Віцебск); *Ад* – аўтамабільны завод (Мінск); *Шары, Шарыкі* – раён завода па вырабе падшыпнікаў (Мінск).

Да найменняў гандлёвых аб'ектаў, дадзеных па асаблівасцях рэалізуемых тавараў, аднесены наступныя: *Булка* – крама з назвай “Хлеб”, якая знаходзілася па адрасе Раманаўская слабада, 13 (Мінск); *Поле Цудаў* – частка рынка ў Ждановічах, сваю назву атрымала з-за таго, што тут можна набыць самыя разнастайныя рэчы – манеты, ордэны, кнігі, дыскі, прылады для дома, тэлефоны розных гадоў выпуску, антыкварыят, адзенне, прадметы вясковага побыту і інш. (Мінск); *Сквер Художнікаў* – так у канцы XX стагоддзя называўся скверык па плошчы Свабоды, дзе збіраліся мастакі і выстаўлялі свае работы на продаж, зараз там пабудавана ратуша (Мінск); *Згушчонка* – назва пункта хуткага харчавання, дзе прапануюць каву са згушчоным малаком (Віцебск); *Канфіскаат* – назва крамы “Ваш выбар” па вуліцы Леніна, дзе рэалізуюцца канфіскаваныя на мяжы з Беларуссю тавары (Віцебск).

Назвы аб'ектаў, дадзеныя па асаблівасцях іх рэльефу, ландшафту, характарызуюць адсутнасць расліннасці ў межах гарадскіх аб'ектаў, паніжэнне рэльефу ці іншыя адметныя рысы: *Лысая Гара, Лысуха* – вялікі пагорак у Курасаўшчыне; зараз ён акультураны, выкарыстоўваецца для спуску на горных лыжах; сваю назву атрымаў з-за таго, што да яго добраўпарадкавання там нічога не расло (Мінск); *Плац* – назва плошчы Перамогі, у аснове наймення – асаблівасці знешняга выгляду аб'екта: роўная вялікая каменная пляцоўка без расліннасці (Віцебск); *Балкон* – роўная адкрытая пляцоўка каля будынка па вуліцы Леніна, дом 10а, на якой няма дрэў (Віцебск); *Яма* – паніжэнне рэльефу ў раёне плошчы Свабоды і амфітэатра (Віцебск).

Найменні гарадскіх аб'ектаў, заснаваныя на з'яве метаніміі, прадстаўлены адзінкамі, дзе ўвесь аб'ект называецца па яго частцы ці па надпісе (малюнку) на ім: *Дамы' 3 Малюнкамі, Іканастас* – чатыры дамы ў раёне станцыі метро “Усход” і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі з незвычайнай мазакай на фасадзе (Мінск); *Крэст* – крыж памяці святой Еўфрасінні Полацкай на Успенскай горцы, гэтак жа называюць аглядавую пляцоўку і месца сустрэч моладзі; як відаць, увесь аб'ект названы па прадмеце, які знаходзіцца ў межах аб'екта (Віцебск); *Подзвіг* – дом на плошчы Перамогі з надпісам “Подвиг со-

ветского народа бессмертен”, як відаць, названы па першым слове з надпісу (Віцебск).

Назвы, у аснове якіх ляжыць гістарычная матывацыя, складаюцца з дзвюх падгруп:

назвы, у аснове якіх ляжыць гістарычная прыкмета; такія адзінкі маюць непасрэдную сувязь з гісторыяй: у іх адлюстравана тое, што было раней на месцы аб'ектаў. Неафіцыйныя назвы могуць бытаваць паралельна з сучаснымі афіцыйнымі, часам перавага ва ўжыванні аддаецца менавіта неафіцыйным. У падгрупу ўключаны наступныя онімы: *Генеральскія Дамы* – так з канца 50-х гадоў XX стагоддзя ў Мінску называюць некалькі жылых будынкаў па няцотным баку праспекта Незалежнасці паміж плошчай Калініна і вуліцай Талбухіна; у гэтых дамах у 50-я гады жылі ваенныя; *Каланча* – будынак гарадской ратушы, які калісьці выкарыстоўваўся як пажарная вышка-каланча (Віцебск); *Дом Спецыялістаў* – жылы дом па вуліцы 1-я Даватара, 14/9, які быў пабудаваны для паляпшэння ўмоў пражывання спецыялістаў розных галін народнай гаспадаркі (Віцебск); *Салдацкае Возера* – саджалка на перакрыжаванні вуліцы Цітова з Чатырнаццатай Полацкай, назва паходзіць з-за таго, што ў гэтым раёне раней быў ваенны гарадок (Віцебск); *Пяты Полк, Фінляндцыя* – раён былога ваеннага гарадка ў канцы вуліцы Цітова, перад вайной тут дыслацыраваўся Пяты чыгуначны полк, які прымаў удзел у савецка-фінскай вайне (Віцебск);

найменні гарадскіх аб'ектаў, якія змянілі сваю афіцыйную назву; гэта найперш назвы рэстаранаў, кінатэатраў, крам: *Хата Лесніка* – рэстаран “Усадзьба”, на месцы якога раней быў рэстаран “Хата Лесніка” (Віцебск); *Спартак* – “Дом Кіно”, які да гэтага быў кінатэатрам “Спартак” (Віцебск); *Брыганціна* – назва будынка, дзе раней размяшчаўся кінатэатр “Брыганціна” (Віцебск); *Прагрэс* – назва крамы “Віцебскія прадукты” (№23) па адрасе Смаленская 3/1, раней мела назву “Прагрэс” (Віцебск) і інш.

Заклучэнне. Такім чынам, складаныя і састаўныя неафіцыйныя найменні вылучаюцца разнастайнасцю спосабаў і мадэляў утварэння, сярод якіх самымі прадуктыўнымі з'яўляюцца розныя віды абрэвіяцыі (для складаных найменняў), а таксама “якасны прыметнік” + “назоўнік”, “назоўнік у назоўным склоне” + “назоўнік у родным склоне” (для састаўных назваў).

Перавага аднаслоўных урбанонімаў над складанымі і састаўнымі тлумачыцца найперш адной з галоўных прычын узнікнення неафіцыйных найменняў гарадскіх аб'ектаў – спрашчэнне і скарачэнне афіцыйных назваў пры размове для зручнасці і хуткасці зносін, падчас якіх у камунікатыўным акце выкарыстоўваюцца сціслыя, лаканічныя моўныя сродкі.

Неафіцыйныя ўрбанонімы беларускіх гарадоў характарызуюцца разнастайнасцю семантычных

прыкмет, пакладзеных у аснову іх называння. Усе чатыры прыныцы намінацыі *афіцыйнай* урбананіміі Беларусі, выдзеленыя Г.М. Мезенка [2, с. 92], могуць быць прыменены і да *неафіцыйнай* урбананіміі: 1) назва аб'екта па сувязі з чалавекам (праяўляецца ў найбольшай колькасці неафіцыйных адантрапанічных прыкладаў), 2) намінацыя аб'екта па адносінах да іншых значных аб'ектаў (праяўляецца ў нешматлікіх адзінках), 3) назва аб'екта па ўласцівым яму асаблівасцям і якасцям (прыныцы з'яўляецца дамінуючым у асобных семантычных групах неафіцыйных урбананімаў), 4) намінацыя па сувязі аб'екта з абстрактным паняццем (выяўляецца ў асобных групах). У сувязі са сказаным нельга не пагадзіцца з Г.М. Мезенка, што “матывацыя ўрбананіма абумоўлена не толькі прыродай названага аб'екта, суб'ектыўным бачаннем стваральніка ўрбананімнай адзінкі, але і лексіка-семантычнымі рэсурсамі ўрбананімнай (і шырэі анімічнай) сістэмы” [2, с. 95].

Супадаючы па асноўнай функцыі – лакалізацыі геаграфічнага аб'екта ў межах горада, – неафіцыйныя ўрбананімы часам адрозніваюцца ад афіцыйных прычынамі ўзнікнення і прызначэннем. У адных выпадках неафіцыйныя найменні ствараюцца для ўключэння канкрэтнага аб'екта ў сферу інтарэсаў пэўнай групы асоб (часцей моладзі), у іншых – з мэтай слоўнай гульні (*Безнадзёжная* – станцыя метро “Маладзёжная” ў Мінску) або для выражэння адносін да аб'екта (*Нудзілаўка* – студэнцкая сталовка). Адрозненне неафіцыйнай урбананіміі ад афіцыйнай заключаецца і ў тым, што калі афіцыйныя ўрбананімы – гэта ўжо другасныя найменні (напрыклад, *Замкавая вуліца* ў Віцебску атрымала такую назву таму, што размешчана на тэрыторыі былога Ніжняга замка), то неафіцыйныя назвы другасныя ўдвая: яны нярэдка ўзнікаюць у выніку пераўтварэння афіцыйных (*Рыя Дэ Шабанейіра* – мікрараён Шабаны ў Мінску).

Літаратура

1. Агеев, М., Зеленков, М. Их именами названы улицы Гомеля / М.Агеев, М.Зеленков. – Минск, 1974. – 79 с.
2. Белорусская ономастика. Топонимия : учеб. пособие для студентов учреждений высшего образования по филологическим специальностям / А.М. Мезенко [и др.]; под общ. ред. А.М. Мезенко. – Минск : Элайда, 2012. – 260 с.
3. Жучкевич, В.А. Улицы помнят: История, события, люди в названиях улиц и площадей города-героя Минска / В.А. Жучкевич. – Минск, 1979. – 175 с.
4. Краўчанка, З.Ф. Назвы вуліц горада Мінска / З.Ф. Краўчанка // Беларуская аномастыка. – Мінск, 1981. – Вып. 2. – С. 101-111.
5. Мезенка, Г.М. Адантрапанічныя урбананімы: праблемы матывацыі (на прыкладзе ўрбананімікона г. Барысава) / Г.М. Мезенка // Надзённыя праблемы лексікалогіі і аномастыкі славянскіх моў: матэрыялы II Міжнар. навук. канф., г. Мазыр, 22-23 крас. 2010 г. / рэдкал.: В.В. Шур (адк. рэд.) [і інш.]. – Мазыр: УА “МДПУ імя І.П. Шамякіна”, 2010. – С. 16-18.
6. Мезенка, Г.М. Віцебшчына ў назвах вуліц: манаграфія; у 2 ч. / Г.М. Мезенка. – Віцебск: УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2008. – Ч. 1. – 363 с. – Ч. 2. – 254 с.
7. Мезенка, Г.М. Назвы ўнутрыгарадскіх аб'ектаў Шклова ў лютэрку беларускай урбананіміі / Г.М. Мезенка // Шклоўскія чытанні: Матэрыялы Рэсп. навук.-практычн. канф. (Шклоў, 1 верасня 2007 г.) / Адк. рэд. А.А. Лукашанец. – Мінск: Права і эканоміка, 2008. – С. 58-63.
8. Мезенка, Г.М. Намінацыя лінейных аб'ектаў на Пастаўшчыне: традыцыйнае і новае / Г.М. Мезенка // Пастаўскія чытанні – 2006. Матэрыялы Рэсп. навук.-практ. канф. (Паставы, 2 верасня 2006 г.) / Адк. рэд. А.А. Лукашанец; Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі. – Мінск: Права і эканоміка, 2008. – С. 38-49.
9. Мезенка, Г.М. Склад і асаблівасці функцыянавання геаграфічных апелятываў унутры- і калігарадскіх назваў Гродна / Г.М. Мезенка // Шануючы спадчыну Я.Карскага: Трэція навуковыя чытанні. – Гродна, 1992. – С. 49-52.
10. Мезенко, А.М. Мотивы номинации улиц белорусских городов / А.М. Мезенко // Топонимика и межнациональные отношения. – М., 1992. – С. 118-135.
11. Мезенко, А.М. Основные тенденции в динамике урбанонимов Гродно / А.М. Мезенко // Шануючы спадчыну Я.Карскага: Другія навуковыя чытанні. – Гродна, 1991. – С. 15-20.
12. Мезенко, А.М. Принципы наименования улиц Витебска и Ижевска / А.М. Мезенко // Пермистика: Вопросы диалектологии и истории пермских языков: Сб. статей. – Ижевск, 1987. – С. 171-183.
13. Мезенко, А.М. Структура и географическое распространение урбанонимов Белоруссии (простые урбанонимы) / А.М. Мезенко // Русский язык: Межвед. сб. Вып. 10. – Минск, 1990. – С. 26-36.
14. Мезенко, А.М. Структура и географическое распространение урбанонимов Белоруссии (сложные урбанонимы) / А.М. Мезенко // Русский язык: Межвед. сб. Вып. 11. – Минск, 1992. – С. 26 – 36.
15. Мезенко, А.М. Урбанонимия Белоруссии / А.М. Мезенко. – Минск: Университетское, 1991. – 167 с.
16. Мезенко, А.М. Урбанонимия Несвижа в культурно-историческом аспекте / А.М. Мезенко // Слово во времени и пространстве: Сб. науч. ст. – Минск, 1999. – С. 96-101.

Паступіў у рэдакцыю 18.01.2018 г.